

Děvenko, piš!

Scénář k hranému dokumentu/experimentu

Julie Součková

Úvod

Pro svůj projekt bych zvolila formát experimentálního hraného dokumentu, který mi umožní zprostředkovat divákovi něco, co má reálný základ, v tomto případě vznik a vývoj dlouholetého přátelství dvou žen, jejichž životní cesty jsou velmi rozdílné, a to interpretovat na základě svých zkušeností, estetického vnímání a představ. Tento film ale nemá být jen o mém chápání tohoto pojmu a nechce jen zmapovat reálný vztah, ale obecněji by měl vypovídat o tom, jak vlastně vzniká blízkost, důvěra a bezpečí, jak se vyvíjejí, jak jsou ověřovány rozdílnými životními zážitky i zázemím aktérů, konflikty a jejich řešením a jakou roli v tom všem hraje ověření časem.

Nápad na tento film vznikl, když jsem se k dostala k dopisům, které si psaly dvě spolužačky („M“ a „P“) z gymnázia od roku 1989, kdy jim bylo 15 let a jedna z nich se musela z Prahy přestěhovat do Polska, až dosud. Psaní a komunikace mezi nimi mi přišla velmi blízká a podobná tomu, co sdílím ve svých přátelstvích já teď, v mých sedmnácti letech a o generaci mladší. Myslím, že je to tedy motiv univerzálně platný, mezigenerační a zajímavý na zpracování.

Film se tedy bude obsahově opírat o texty reálných dopisů těchto dvou spolužaček z gymnázia od roku 1989 až dosud. Pisatelky dopisů dobře znám a bylo mi povoleno použít jejich korespondenci, jak uznám za vhodné. Úryvky dopisů nicméně prošly mírnou úpravou, aby z nich bylo možné postavit scénář. Důležitým aspektem filmu by měla být i souvislost tempa obsahu s dynamikou nasnímání záběrů, s rychlostí střihu a citlivost spojení obrazu a zvuku. Texty budou číst dva dívčí hlasy. Představa obrazu je taková, že budou na začátku filmu hlavně celky, které nebudou úplně konkrétní, a čím budou dopisy konkrétnější a čím je přátelství hlubší a intimnější, tím bude i obraz detailnější a ostřejší.

Původní obrazové materiály (zatím)

- rukopisy dopisů
- domácí filmy a fotografie – líbilo by se mi natočit podobně laděné záběry a na film nafotit fotografie, které budou vizuálně podobné těm autentickým

Původní zvukové materiály (zatím)

- načtené texty dopisů – dva dívčí hlasy
- původní zvuk z domácích filmů (hudba, hovory)

SCÉNÁŘ

Hlavní linie:

intro: pomalý rozjezd, začátek ještě dětského kamarádství, odjezd jedné z nich

OBRAZ: celky, nedoostřené a nekonkrétní – celky krajiny, dvě holky leží na dece na velké louce, plavou, hrají na klavír, loučení, odjezd vlakem

1. rychlý střih, zbrklé tempo - naivní texty o přátelství, objevení kouzla dopisování, každodenní školní záležitosti, bezcílné blbnutí apod.

OBRAZ: konkrétní postavy - běhání, žvejkačka, ksichty, psaní dopisu, škola

2. zrychlování - puberta, nadávání na rodiče, neustále nové kontakty s kluky, fascinace novými lidmi; ověřování, že přátelství je bezpečný prostor pro sdílení úplně čehokoli bez vnitřní cenzury a s jistotou přijetí tím druhým

OBRAZ: odshora dolů klučičí těla zezadu v džínách a džísce - střídání více různých kluků, jejich obličejů, rychlé střídání, míhání, kluk-holka si hrají, drží se za ruce, blbnou

3. zastavení toku, jakoby dočasné ochromení, zamrznutí - předčasné dospění, maminka umírá (M) a složitá rozvodová situace s rodiči (P), žádný jiný zvuk, jen čtené dopisy

OBRAZ: detaily - fotky na kinofilmu - jednotlivé vážné obličejy, hřbitov, konflikty

4. návrat pozornosti od vnějšího světa a okolností k jádru přátelství jako jednomu z hlavních zdrojů v životě, který se tehdy zdál být někdy i nesnesitelný apod. - texty ze současnosti

OBRAZ: větší obrazové celky, které jsou ale, narozdíl od začátku, zaostřené a konkrétní - příjezd vlaku - setkání už starších kamarádek, čtyřruční hraní na klavír atd.

TEXT

1.

M: Díky za dopísek, dopíseček, kterej způsobil, že jsem tě blíž poznala. Děvčátko, jsi nesmírně komplikovaná bytůstka, paňátno?

Jsem ráda, že jsi šťastná, i když to možná sama před sebou předstíráš.

P: Obludo, nikdy mi nenamluvíš, že sehnat dopisní papír je tak těžký. Napiš mi, kde zrovna sídlíš.

M: Moje milá, chci, aby sis taky konečně uvědomila, proč si se mnou vůbec dopisuješ. Korespondence se totiž opírá v podstatě na... v našem případě na mé, nadmíru krásné a nešťastně milující tvou tvář osobě. Velikost duševní i rozumová, pomáhá překonávat překážky. A já s obrovskou benevolencí jsem se rozhodla pomoci tvému zbídačelému duchu.

P: Hodně piš pořád! Jinak – ve škole je sbor – strašně pěkný – zpíváme Beatles a tak. Prof. Nezkusil mě tam dotáhnul téměř za ruku. Říkal, že tam prostě musím chodit a že je to skvělý. A druhej den, po konkursu, za mnou byl a hned se mě ptal, jak to dopadlo a tak. Je sladkej, ale pořád stejně cynickej. Furt si ze mě dělá srandu, Řekl mi, že jsem nějaká ujetá. Nehoráznost!

M: Asi tomu děvčátko ani nebudeš věřit, ale opravdu tě mám moc ráda a potřebuji tvý přivadlý a přiblblý kec, tak a dost. Příliš hodně lichotek. Zatím už psát nebudu, protože usínám. Je to jasný? Pozdravuj všechny známé i neznámé. A měj mě, brouku, alespoň trochu ráda. Hnido!

Samozřejmě tě nebudu nutit, že? Jsem vůl. To potěší. No nic, už mám zas poněkud cáklou náladu.

Třeba za pět, za deset, dvacet ...let budeš předčítat dopisy, naše společné výměny pranázorů.

P: Nemůžu si pomoci, ale Nezkusil je čím dál rozkošnější. Např. byla jsem zkoušená, uměla jsem to, ale byla jsem zrovna našťvaná z matiky, kterou jsem taky uměla, ale nespočetala jsem 20:2, takže jsem dostala dvojku. On se mě ptal, co mi je a proč dělám, že to neumím, a že mám v sobě umělecké buňky, tak na něj musím trochu hrát suverenitu, tak jsem mu vylíčila tu matiku, a on se svým cynickým úsměvem, celej nadšenej, mi řekl, že mě našťve ještě jednou, a dal mi dvojku taky. Řčeno Tvými slovy: Vnímám lidské hloubky, které jsou nám, obyčejným, stále utajovány... A dodatek mejma: je to strašná fuška. Jak to, že kouříš, ty prase? Víš, že to nesnáším, protože to smrdí. No tak já budu tolerantní.

M: Matikářka začala hodinu filozofie problematikou jedináčků. Řekla: "Rodiče jedináčků se snaží, aby jejich děti byly nej nej nej, i když třeba na tu rodiči stanovenou příčku nemohou stačit, vid', Marzenko. Ale zase mají bohatý vnitřní život, vid', Marzenko? Kromě toho, jedináčci mají spoustu problémů i se svými rodiči. Například když už zestárnout, musí se o ně starat a to je obrovská zátěž."

P: Dneska jsme dostali kompozice z matiky a já jsem dostala čtyřku. Psala jsem to, když jsem měla teplotu a zlomenou ruku, kterou jsem ještě neměla v gipsu. Chtěla jsem totiž vrazit facku G. a trefila jsem se do zdi. No nic, vona mi na to řekla, že bych se s těma všema svejma klukama mohla učit po večerech matematiku, místo toho, co dělám teď. Vona třeba nevidí to, že každé den hraju dvě hodiny na varhany a nějaká matematika mě bohužel moc nesere. Vona má pocit, že se všema něco mám nebo já nevím. Je to zvláštní, že zrovna tak skvělej člověk nedokáže pochopit, že já ty lidi potřebuju jako kamarády. Krom toho mám pocit, že voni mě trochu taky. Já prostě nedokážu bejt o přestávkách ve třídě a připravovat se na příští hodinu, mě to pokecání o přestávkách prostě naplňuje životní energií.

2.

P: Hrozně mě šťveš! Proč se vůbec nezveš?! To mi nemůžeš napsat: Zamilovala jsem se do nějakýho blbečka! Chci s ním bejt na Silvestra???" To snad jsem schopná i přes svou inteligenci v rudimentu pochopit, ne? Jestli si myslíš, že to zamilování je čistě tvůj problém, tak se mejlíš, protože mně se to právě přihodilo v takový míře, že vůbec nevím, co s tím. Hrůza! Co mám dělat?

M: K tomu všemu jsem se zamilovala. Nevím, jestli je to analogie k zamilování do Kaňky, ale vpadla jsem do myšlenkové sítě a citové. Nevím, jak z toho ven. Mariusz je člověkem nádherným, co se týče duševního bohatství, ale i nesmírně komplikovaným. Zatím to jen bolí. Sakra.

P: Je to zvláštní, ale on říkal, že se mnou nemůže kamarádit, protože nesnese pocit, že když se mnou mluví, tak mě nemá, Chápeš to? Já bohužel moc ne. Mně připadá pojem mít někoho úplně nesmyslný. Člověk má bejt svobodnej, a ne někomu patřit.

Je to šílený. Dnes mám pocit naprostý nenávisti ke všem lidem, který miluju... Je to hnusný, vid'? Zejtra to už bude zase normální.

M: Včera jsem dostala tvůj dopis, ale to už není ta potřebštěná Petrucha, zmítající se ve své vlastní kleci. Prošla jsi velice výraznou duševní metamorfózou, změnila ses, dozrála jsi.

Děvče, už mnohokrát jsem Ti říkala, že možná budeš mít potíže s lidmi, kteří nebudou moct unést na svých bedrech tíhu Tvé upřímnosti a srdečnosti vůči jiným.

P: Já se mám tak nějak zvláštěně. Tím nemyslím špatně. S tím L. je to trochu problematický. Samozřejmě jsem mu asi po tejdnu školy zavolala, že ho potřebuju. On z toho byl celej naměkko, ale pak jsme se stejně zase strašně pohádali a všechno v pr.... To se stalo ještě dvakrát. No a pak byla taková uvolněná díra ničeho... Včera večer přišel, nejdřív jsme si povídali úplně nezávazně o tom, co děláme. Pak jsme se začali hádat, pak jsme se oba rozbrečeli a pak jsme si padli do náruče a bylo nám nádherně. Jsme šilenci.

M: Poslouchám Kryla. Teď jsem zrovna v takovém stavu, že normálně bych zvedla telefon a zavolala ti, samozřejmě že by nescházel patřičný zvukový efekt, to se ví! Doprdle – rodiče se serou do všeho, dál už to nesnesu, proboha, je mi 17 a mohu snad rozhodovat o některých věcech sama, nemohu, ale musím! Sakra!!! Včera mě navštívil Adam (ve vojenským) a já teprve po šesti letech jsem zjistila, že k němu vůbec nic necítím. Člověk hledá lásku, potřebuje něhu, jemnost, potřebuje opravdový cit a okouzlení jeho čistotou a když ho v obklopujícím světě nemůže najít, snaží se si ho vsugerovat. Nejsou to slova prahnoucí děvky ani zakomplexované dospívající dívky toužící poznat krásu prvního polibku!!! Blbost!!! Všechno mě sere! Sakra! Začínám se propadávat, je to k vzteku!

Psala jsem mu dopis: „Chci se dotýkat tvých jemných dlaní a poslouchat tvůj hlas“...atd. Otec šel kolem a samozřejmě otcova “starostlivost” zvítězila nad jeho vychováním. Samozřejmě že se naklonil a přečetl to. Připadalo mi to krajně ubohé a směšné. Taky jsem mu to řekla. A začalo to. Otec zmlknul a potom asi konzultovali společně způsob mého písemného projevu. Dnes matka najednou prohodila, že bych si měla dávat větší pozor na slova, protože už pomalu nedokážu koordinovat své myšlenky a vůbec nic. To mě vrcholně nasralo! Je to moje matka, miluji ji, vážim si jí, ale kdyby to nebyla ona, asi bych nevydržela. Proč do mě rejpu, kdo jim dal právo dloubat do mě celých 17 let? Dali mi život, ale teď by udělali nejlíp, kdyby mě nechali se svým vnitřkem na pokoji, samotnou, vlastně ne, s tebou. Teď bych se ti do sluchátka rozbrečela a asi bych ti řekla, že tě mám strašně ráda, a že nevím, co by bylo, jak bych se cítila, kdybych neměla komu teď pár nesmyslných nesouvislých slov napsat. Jsou to kecy, jeden z mnoha úletů, jedna z krizí, kterých bude víc. Líbám tě, zahod' to, jdi spát, pusu na dobrou noc!

P: Ten film byl strašně krásnej – příroda, význam, romantika, všechno v něm bylo. Hlavní postava byl učitel na gymnáziu, kterej naučil ty svoje žáky najít to, co je pro ně důležité a snažit se pro to žít. Krom toho to bylo udělaný tak, že člověk musel na konci brečet. No a voni se rozsvítily světla... a nic. Ty Němci debilní se ve valný většině protáhli a šli domů. Žádný zapůsobení. Nic. To je to nejhorší, co tadyta společnost s lidma udělala. Vzala jim senzibilitu, ničemu nevěřící a beroucí všechno jako pohádku. Ti lidi snad neuměj cejtít. Naprosto to se mnou otřásl. Jsem ráda, že tu nežiju, ale bojím se bezmocně toho, že to u nás nastane taky.

M: Kromě toho, jsem opět vklouzla – vši svou silou – do jedné citové sítě – sakra. Tentokrát to však vypadá velmi nadějně – ha. Jmenuje se Petr a v životě jsem nepotkala takového cynika. Možná, že právě to ve mně vzbudilo obdiv, ale nepřehánějme. Co se týče mého nového světového názoru, doufám, že jsme na stejné lodi.

P: V jednoduchých radostech je útočiště složitých povah.

M: Drahá, rozešla jsem se již s oním člověkem. Zvládám to velice rychle, vid? Ale tentokrát to opravdu nebylo mou vinou. Petr si totiž vzpomněl, že kdysi s jedním děvčetem ho celé dva roky spojoval obrovský cit a... zmizel.

3.

M: Mám se celkem dobře. Docela zajímavě to zní, ne? Celkem dobře. Prostě, otce sprostě vyhodili z práce. Proč sprostě? Protože každý, kdo se vrací ze zahraničí, má zajištěný místo, jen otec ne. Je to svinstvo.

P: Strašně moc pozdravuj rodiče. Přála bych Vám, aby se u Vás nějak vyřešily ty existenční otázky, protože to je věc, která šíleně znepříjemňuje život. Je skvělý, že nám táta nechal odpojit telefon, protože nemohl sehnat linku pro sebe, tak si vzal tu naši. Bez jakýhokoliv upozornění předem. Prostě budeme asi bez telefonu. To jsou naprosto neuvěřitelný sprostárny.

M: Doufám, že tvoje máma dostala můj dopis. Zažila sis s ní svý, ale ona přece si to štěstí zaslouží, ne? Pomoz jí v tom, prosím... Já vím, že už nemůžeš, nebo že sis už na tu smůlu a bolest zvykla, ale to nesmíš, děvčátko. Začněte nový život se vším všudy.

P: Pořád nevím, do jaký míry má člověk dělat kompromisy, jestli má kvůli někomu jinému překročit sebe a svoje nejpevnější přesvědčení o světě a orientaci v něm a taky jestli ta přeměna přinese štěstí. Děvenko, piš!

M: Situace se pohoršuje. Maminka je kouzelná, ačkoliv se bojí. Zmínila se před týdnem – že by tě ještě před svojí smrtí ráda viděla. Člověče, ona tě má doopravdy ráda. Pokud můžeš, přijed', aspoň na den, na maličkou chvíli.

P: Děvenko, zítra jedu, příjezd 19.30. Přijdu sama, nemusíš mi chodit naproti.

M: Maminka zemřela.

P: Držím Tě v náručí, děvenko.

M: Včera bylo třetí výročí tátovy smrti. V pátek už budu v Krakově. Musela jsem „moudře“ zlikvidovat domov. Zní to strašně a taky to bylo strašné, protože každá věc, každý předmět tu má smysl, svoji historii, specifickou vůni. A i když se příliš nepoutám na věci tohoto světa, tohleto mě překvapivě bolelo. Každou věc musíš vzít do ruky, každý dokument, část z toho spálit, druhou vyhodit a tu třetí, nejmenší, odložit do krabice. Dům, domov v krabici.

4.

P: Nechci zlehčovat sílu a potřebu přátelské rady, která je někdy jedinou možnou cestou, jako v našem případě. Vždy znovu mě svým způsobem pobaví Tvůj výklad (cítím v tom stále ospravedlnování?) Tvé cesty, s tím, že je to poprvé a naposled a že je třeba mi vysvětlit, proč a jak, abychom si mohli navzájem vážít hodnot, které uznáváme. Něco takového mi píšeš v každém dopise od té doby, co ses rozhodla „věřit“. Piš i nadále, ale věz, že jsem to pochopila už maximálně, jak jsem schopna. Plně to akceptuju, vážím si Tě a jen doufám, že jsi spokojená. Dalším stupněm a jediným spojovacím momentem by bylo taky uvěřit, čehož v tomto okamžiku nejsem schopna. Doufám, že rozumíš, co chci říct, a že to nepovažuješ za ironii nebo odsouzení.

M: Co se týče ospravedlňování... Možná máš pravdu. Ale příčina není ve špatném svědomí, nýbrž v tom, že si nejsem zcela jistá tím, co pro Tebe znamená slůvko "akceptace". Není to totiž velkorysost, že jako budu tvrdit – žij si, jak chceš, máš na to koneckonců plné právo. Akceptace by měla být láskyplnou otevřeností, která chce rozdílný názor POCHOPIT. Když se jedná o přítele, nespokojí se jenom uznáním JINÉ cesty, ale pokud si ho skutečně váží, musí sáhnout ne na tu šlukpu nejasné „ideologie“, nýbrž na živou skutečnost, která toho člověka inspirovala (až k rozhodnutí v mém případě konsekvence vstupu do řádu). Je to podivná... povinnost zralé přátelské „služby“.

P: Je divný o tom psát nebo mluvit, protože – to se prostě cítí – ale – já tě mám strašně ráda, nejradši. City k rodičům a P. jsou něco jiného. Stejská se mi po tobě, ráda bych tě viděla, nechci tě nikomu dávat, ale zase ti všechno odpustím a nevdám ti to, co by mi u jiných vadilo. Všechno, co děláš, patří k tobě, kterou mám ráda.

M: Mám tě moc ráda a asi nikdy nepřestanu. „Začínám“ věřit, že láska a přátelství jsou skutečně Boží dary. A protože jsou Boží, nesou vůni věčnosti.

P: Jsem vždycky znovu dojatá těma Tvejma vyznáníma – na druhou stranu nevím, kde se ve mně bere ta arogance a sebejistota, že to v podstatě беру za normální věc, a byla bych překvapená, kdyby se mi jí od Tebe dostávalo v menší míře. A pak je tu ještě jedna věc, a to velice podstatná, že ačkoli se ten náš vztah postupně eliminuje (ale nedoeliminuje se, neboj) na pouhý cit, tj. nemáme přehled o těch jednotlivostech všedního dne, myšlenek, mám jasný pocit = jistotu, že Tě znám. Víím, že Ty toho citu máš dost pro všechny... a taky pro toho nahoře a pro sebe, a jsi tak skutečně milující osoba, bez žárlivosti a potřeby uvazovat někoho víc, než by pro něj bylo přirozené a přínosné pro vlastní nezávislý vývoj a postup k ideálu Boha anebo snad k vědomí zodpovědnosti za svůj život. No prostě, je to tak vlastně správně, že mě máš ráda a já Tebe též.

M: Především ti chci říct, že tě mám nesmírně ráda. Už od „začátku“. Ale s každým rokem víc a víc hlouběji a věrněji. Mám obrovské štěstí, že tě mám, že tě můžu poslouchat, „pozorovat“ jako ženu a matku, vnímat celkově, sdílet s tebou to, do čeho mě pozveš, mám k tobě velkou důvěru. Nemám na celém světě lepšího Přítele, to znamená člověka, o kterém jsem přesvědčená, že by chtěl dát svůj život za mě, kdyby to jen bylo možné a v dané situaci nutné. Člověka, který hledá SLOVA pravdy a ZPŮSOB – přijatelný – jak mi říct důležité věci. Samotná upřímnost nestačí, láska dává, napovídá formu, která otevírá, prohlubuje, vede k pravdě, ale neničí. A přitom důvěřuje, důvěřuje...

KONEC